

Tjänsteskrivelse

2026-05-04

Diarienummer: 26SON81

Handläggare:

Per Åsbrink
026-17 80 00
per.asbrink@gavle.se

Nämnd:

Socialnämnden

Remissyttrande – Remiss av SOU 2026:8 Rättssäker samhällsvård för barn och unga

Förslag till beslut

Att anta yttrandet som sitt eget

Sammanfattning

Socialnämnden har av socialdepartementet fått möjlighet att yttra sig gällande remissen "SOU 2026:8 Rättssäker samhällsvård för barn av unga". Begäran om yttrande inkom till Socialnämnden 2026-03-30.

Regeringen beslutade den 30 november 2023 att uppdra åt en särskild utredare att föreslå åtgärder i syfte att stärka barnrättsperspektivet vid vård enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU).

Utredningens ambition har varit att principen om barnets bästa och kravet på proportionalitet ska få ett tydligare genomslag och att lagstiftningen ska leva upp till grundläggande rättssäkerhetskrav vad gäller likabehandling, förutsebarhet och ändamålsenlighet. En central utgångspunkt i utredningens arbete har varit att LVU är en skyddslagstiftning för barn och unga. Intresset av samhällsskydd kan och ska inte beaktas vid beslut och åtgärder med stöd av lagen.

Utredningen lämnar följande förslag:

Ökad sakkunskap i LVU-processen

- a) *Ökat inslag av sakkunskap hos socialnämnden.* Sakkunskap bör tillföras ärenden i ett så tidigt skede som möjligt, såsom intyg från läkare och andra handlingar som behövs för att bedöma barnets eller den unges behov av vård. När en socialnämnd har beslutat om ett omedelbart omhändertagande enligt LVU ska myndigheter, t.ex. barn- och ungdomspsykiatri, vara *skyldiga* att bistå socialnämnden med de uppgifter som behövs för utredningen och göra detta inom den tid som socialnämnden anvisar. En socialnämnd, när den tar in muntliga uppgifter, ska kontrollera att uppgifterna är korrekta samt källhänvisning. Socialnämnden ska även ha möjlighet att, på egen bekostnad, nyttja de sakkunniga som föreslås förordnas av Socialstyrelsen.
- b) *Ökat inslag av sakkunskap i domstolen.* I ärenden av mer komplicerad eller svårbedömd karaktär ska förvaltningsrätter och kammarrätter, om det behövs, höra en sakkunnig vid muntlig förhandling eller hämta in skriftligt yttrande från sakkunnig.
- c) *Socialstyrelsen ska förordna sakkunniga.* Socialstyrelsen får i uppdrag att förordna sakkunniga som kan bistå i LVU processen.

En begränsad befogenhet för åklagare att fatta interimistiska beslut om omedelbart omhändertagande

- *En begränsad befogenhet för åklagare att fatta interimistiska beslut om omedelbart omhändertagande*¹. Åklagare ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande när det inte går att nå behörig beslutsfattare samt att barnet eller den unge riskerar att lida allvarlig skada. När en åklagare har fattat ett beslut om omedelbart omhändertagande ska beslutet utan dröjsmål överlämnas till socialnämnden som då ska ta ställning till om det föreligger grund för omhändertagande.

Tidsfrister vid beslut om omedelbart omhändertagande och verkställighet av omhändertagande för vård

- a) *Möjlighet att avvakta med att underställa förvaltningsrätten ett beslut om omedelbart omhändertagande och även att informera parterna om beslutet.* Huvudregeln är att beslutet ska underställas rätten så snart som möjligt. Men i de fall när ett beslut inte kan verkställas pga. barnet/den unge befaras hålla sig undan eller hållas undan ska det

¹ Ansvarig utredare anser inte att åklagare bör kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande, men har varit ålagd att lämna förslag på en ordning där åklagare i vissa fall ska kunna besluta om omedelbart omhändertagande.

finnas möjlighet att avvakta med att underställa ett beslut till förvaltningsrätt samt det ska också vara möjligt att avvakta med att underrätta parterna om beslutet.

b) Tidsfristen för när ett beslut om vård förfaller förlängs om vården inte har påbörjats på grund av att barnet eller den unge håller sig undan eller hålls undan.

Förvaltningsrättens beslut om omhändertagande för vård upphör att gälla om vården inte har påbörjats inom fyra veckor från den dag då beslutet vann laga kraft. Det förekommer dock att rättsens beslut om vård enligt LVU hinner förfalla när barn och unga håller sig undan eller hålls undan av vårdnadshavare. Tidsfristen för när ett beslut om vård förfaller föreslås därför förlängas i vissa situationer, om vården inte kan påbörjas på grund av att barnet eller den unge håller sig undan eller hålls undan.

Förutsättningar för att ett omhändertagande för vård ska upphöra

a) Förutsättningarna för att ett omhändertagande ska upphöra anpassas till grunderna för omhändertagandet. Idag är förutsättningar för vårdens upphörande inte tillräckligt tydliga. Utredningen föreslår att en socialnämnds beslut om att ett omhändertagande enligt 2 § LVU (brister i omsorgen) ska prövas i tre steg (1) en varaktig förändring och genomgripande förändring, (2) om vården alltför är nödvändig utifrån barnets bästa, (3) om vården kan ges med samtycke.

b) För att konstatera att det inte längre finns en påtaglig risk för skada ska det beteende som föranleder ett omhändertagande enligt 3 § LVU (beteende) ha upphört och situationen vara stabil. Barnets eller den unges inställning till det tidigare beteendet eller att barnet eller den unge har genomgått behandling som bedömts ha gett goda resultat.

c) Ett omhändertagande för vård enligt 3 § LVU (beteende) ska underställas förvaltningsrättens prövning var sjätte månad. Av rättssäkerhetsskäl anser utredningen, med hänsyn till barnets/den unges bästa, en obligatorisk domstolsprövning av det omprövningsbeslut av ett omhändertagande för vård med stöd av 3 § LVU som görs var sjätte månad och att det därmed finns en rätt till offentligt biträde

d) En vårdplan ska även innehålla vad som behövs för att ett omhändertagande ska upphöra. En vårdplan som gäller ett barn också ska beskriva vilka förändringar som behövs för att barnet ska kunna återvända hem och vilket stöd en socialnämnd kan erbjuda vårdnadshavarna för att det ska vara möjligt.

e) *Socialnämnden ska utse en socialsekreterare som ansvarar för kontakten med vårdnadshavaren när ett barn vårdas utanför det egna hemmet.* Socialtjänsten måste ha ett tydligare ansvar för att ha kontakt med vårdnadshavaren och möjliggöra råd, stöd och annan hjälp som vårdnadshavaren behöver.

Stärkt skydd och rättssäkerhet vid umgänge och vårdens upphörande

a) *En tydligare bestämmelse om umgänge med barnets bästa som utgångspunkt.*

Ett beslut om att begränsa eller på annat sätt reglera hur ett umgänge ska utövas ska inte längre förutsätta att detta är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med LVU-vården utan förutsätter i stället att det är nödvändigt med hänsyn till *barnets bästa*.

b) *Förbättrade möjligheter för socialnämnder att hämta in uppgifter.* Utredningen föreslår att de myndigheter som har anmälningsskyldighet också är *skyldiga* att lämna en socialnämnd de uppgifter som behövs för att *genomföra* och *följa vården* för barn och unga som omhändertagits med stöd av LVU.

c) *Syskon och andra närstående till ett barn ska ha rätt att överklaga ett beslut om umgängesbegränsning.* Idag föreligger brister i reglering av förutsättningarna att begränsa barns umgänge med syskon och andra närstående. Utredningen anser att begränsning av umgänge med exempelvis syskon bör vara detsamma som umgängesbegränsning för vårdnadshavare, med hänsyn till barnets bästa. Ett beslut som är överklagningsbart hos allmän förvaltningsdomstol.

d) *En socialnämnd ska vara skyldig att fatta beslut om drogtest om det finns anledning till det.* En vårdnadshavare eller förälder ska vara *skyldig* att lämna drogtest, vid socialtjänstens bedömning av ett barns trygghet inför umgänge eller vårdens upphörande. Ett beslut som är överklagningsbart hos allmän förvaltningsdomstol. Regionen har där en *skyldighet* att erbjuda provtagning på en socialnämnds initiativ. Kostnaden tillfaller den kommun som beställt drogtestet.

Uppföljning av ett barns situation

a) *Uppföljningstiden efter avslutad LVU-vård förlängs till ett år.* Idag får uppföljning efter avslutad LVU-vård pågå i max sex månader. Utredningen föreslår att den uppföljningstiden förlängs till minst ett år. Undantag för uppföljningsskyldighet i de fall där vårdnaden har flyttats över till ett familjehem enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken. Tidsgränsen för uppföljning efter avslutad placering enligt SoL bör lämnas oförändrad.

b) *Uppföljning ska kunna beslutas i fler fall.* Idag kan uppföljning göras endast efter utredning utan beslut om insats och efter att placering har upphört. Utredningen föreslår att uppföljning även ska kunna genomföras när andra *omfattande insatser till*

skydd och stöd för barnet har upphört oplanerat. T.ex. omfattande insatser inom öppenvården.

c) *En socialnämnd ska överväga att fatta beslut om uppföljning av ett barns situation. Skyldighet* för socialnämnden att överväga uppföljning när en utredning om barns behov av skydd och stöd har avslutats utan beslut om insats trots att detta har erbjudits och när placering till skydd och stöd för ett barn har upphört *oplanerat*.

d) *Ansvarsfördelningen mellan kommuner vid uppföljning regleras. Vilken kommun ansvarar för uppföljning vid byte av bosättningskommun för barnet? Utredningen anser att den ursprungliga kommunen ska fatta beslut om och genomföra en uppföljning, alltså både enligt socialtjänstlagen och LVU. Den nya bosättningskommunen ska bistå för att uppföljningen ska fylla sitt syfte.*

Återstående frågor

a) *Ökat skydd för syskon. Säkerställas skydd och stöd vid behov också ges till syskon eller andra barn i samma hem om det finns en oro för att ett barn utsätts för våld eller upplever andra missförhållanden i hemmiljön, särskilt våld eller andra kränkningar i en hederskontext. Utredningens förslag innebär att socialtjänstens skyldighet att göra en omedelbar skyddsbedömning och en förhandsbedömning i vissa situationer också ska gälla ett barns syskon eller andra barn i samma hem.*

b) *Det behövs ökad tydlighet och rättssäkerhet vid beslut om placering på särskilda ungdomshem (SiS särskilda ungdomshem). Tydligare lagstiftning rörande placeringar som innebär inskränkningar i rörelsefriheten och den personliga integriteten för barnet/den unge. Beslut om placering på institutioner som kan begränsa barns och ungas rörelsefrihet och integritet ska prövas i domstol utan att det krävs en aktiv handling i form av ett överklagande.*

Konsekvenser för kommunernas socialtjänster

Utredningens förslag bedöms inte leda till ökade kostnader för kommunerna. Förslaget om att socialtjänsten ska utse en socialsekreterare som ansvarar för kontakten med vårdnadshavare kan innebära att det i vissa kommuner finns ett behov av att inrätta nya tjänster. I andra kommuner blir det i stället fråga om en mindre omorganisering av arbetet.

Yttrande

Välfärd Gävle ställer sig positiv till utredningens förslag, men med vissa synpunkter.

- *En begränsad befogenhet för åklagare att fatta interimistiska beslut om omedelbart omhändertagande.* Ett av utredningens förslag är att åklagare ska kunna fatta beslut om omedelbart omhändertagande när det inte går att nå behörig beslutsfattare samt att barnet eller den unge riskerar att lida allvarlig skada.

Välfärd Gävle avstyrker detta förslag. Utredningen påpekar att det idag finns ett väl fungerande regelverk och organisation, t.ex. genom socialjourer, som möjliggör att barn och unga kan omhändertas omedelbart enligt LVU när det finns behov av detta. Ovanstående särlösning som utredningen är ålagd att lägga förslag på riskerar att leda till en ökad byråkratisering och en oklarhet i rollfördelningen mellan rättsvårdande myndigheter och socialnämnden, till ingen nytta.

Utredningens förslag kommer att innebära en ökad byråkratisering för socialtjänsten genom en ökad detaljstyrning, fler regler och ökade dokumentationskrav. Å andra sidan har utredningens förslag en tydlig inriktning mot ett barnrättsperspektiv och grundläggande rättssäkerhetskrav vilket Välfärd Gävle välkomnar.

En del av utredningens förslag kommer att leda till en ökad arbetsbelastning för förvaltningsdomstolarna vilket indirekt kan påverka socialtjänstens arbete negativt. Redan idag larmar förvaltningsdomstolarna om en hög arbetsbelastning vilket upplevs utgöra ett hot mot rättssäkerheten².

Magnus Höjer

Sektorchef

Sektor Välfärd

Socialnämnden har av Socialdepartementet fått möjlighet att yttra sig gällande remissen "SOU 2026:8 Rättssäker samhällsvård för barn av unga". Ärendet hanteras av socialnämnden för beslut vid sammanträdet den 2026-05-28. Utredare Per Åsbrink, har varit ansvarig handläggare i ärendet. I den slutliga handläggningen har även verksamhetschefer barn och ungdom Carina Wohlmer och Marie Halilovic, Avdelning Individ, familj och arbete deltagit.

² Svenska Dagbladet. 2024-09-09